

HALINA KOMOSIŃSKA

Quadraspidotus gigas (Thiem et Gerneck)
— nowy gatunek czerwca (*Homoptera, Coccoidea*)
dla fauny Polski

Quadraspidotus gigas (Thiem et Gerneck) — новый вид червца
(*Homoptera, Coccoidea*) для фауны Польши

Quadraspidotus gigas (Thiem et Gerneck) a new species of scale insect (*Homoptera, Coccoidea*) for the fauna of Poland

Quadraspidotus gigas (Thiem et Gerneck) początkowo opisany został z Niemiec (6) i dotychczas wykazany jest z następujących krajów: Czechosłowacji, Bułgarii, Węgier, Jugosławii, ZSRR, Francji, Włoch, Hiszpanii, Holandii, Szwajcarii, Turcji i Algierii (3).

Gatunek ten występuje głównie na wierzbowatych — *Salicaceae* z rodzajów: topola — *Populus* L. i wierzba *Salix* L.

Osadza się na częściach zdrewniałych: pniach i gałęziach. W wypadku silnego zaatakowania drzewa częściowo albo całkowicie zamierają (5). L e l l á k o v á - D u š k o v á (5) podaje, że w południowej Słowacji zadrzewienia jedenastoletnich topól, na obszarze około 6 ha, zostały silnie uszkodzone. B o r c h s e n i u s (2) podkreśla szkodliwość tego gatunku dla topoli w ZSRR.

*

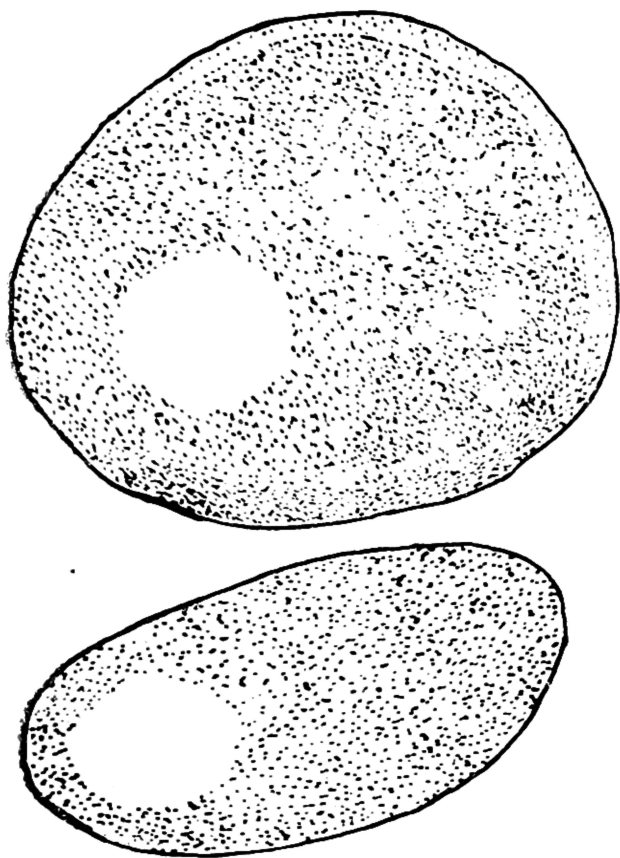
* * *

Tarczka samicy (ryc. 1) o długości 1,5—2 mm jest ciemnoszara, prawie czarna, czasami jasnoszara; wylinka czerwono-brunatna, umieszczona subcentralnie. Tarczka samca (ryc. 2) ma barwę taką, jak tarczka samicy, różni się od niej wyraźnie wydłużonym kształtem.

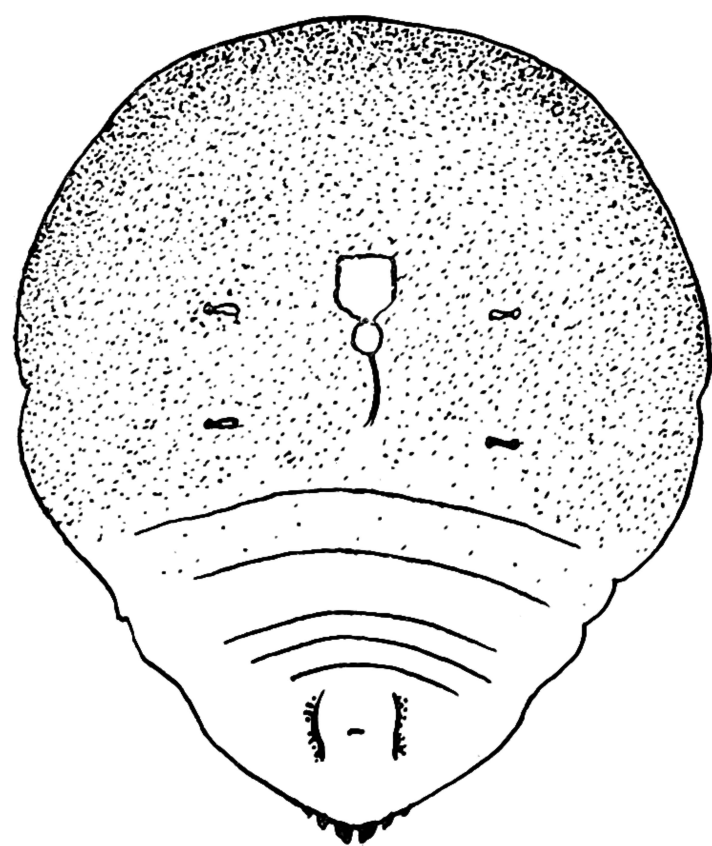
Ciało młodej samicy (ryc. 3) o długości 1,0—1,3 mm jest jasnobrązowe; prosoma silnie zeszklerotyzowana.

Quadraspidotus gigas (Thiem et Gerneck) jest podobny zarówno w wyglądzie tarczki, jak i w cechach mikroskopowych do pospolicie występującego u nas polifagicznego gatunku, tarczніка ostrygowca —

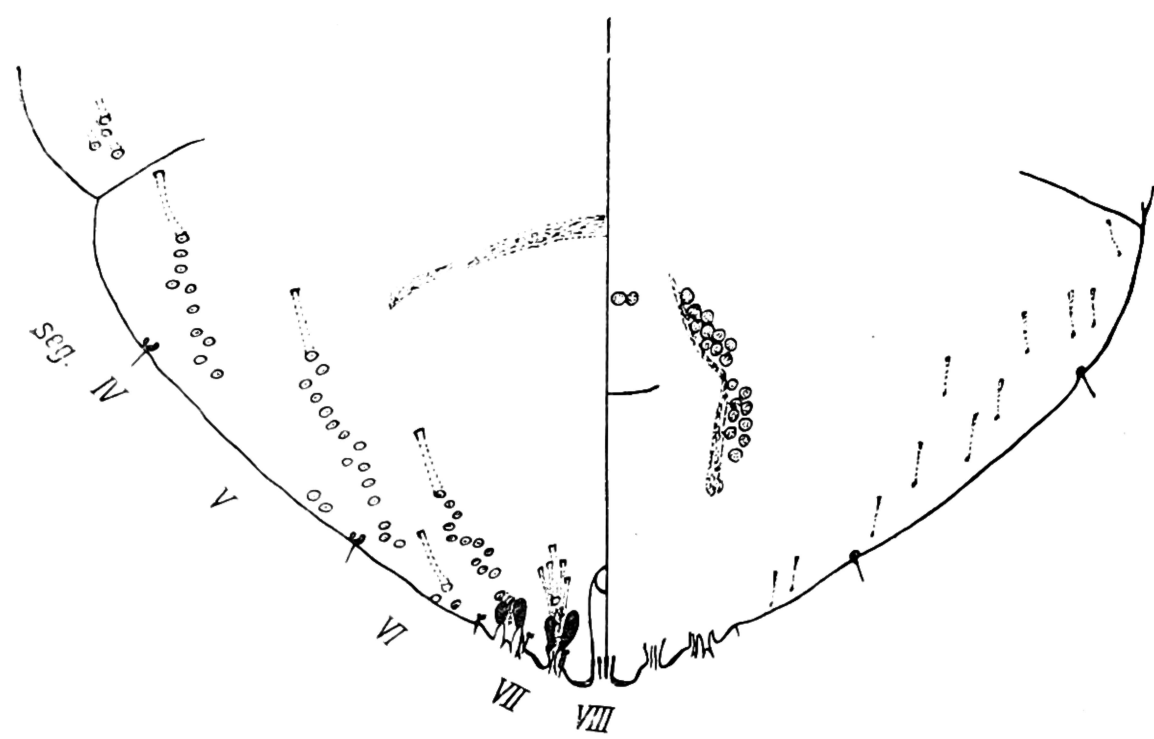
Ryc. 1. Tarczka samicy

Ryc. 2. Tarczka samca

Ryc. 3. Ciało młodej samicy

Ryc. 4. Pygidium samicy

Zestawienie wyników badań dotyczących liczby makroporów pygidialnych łącznie z IV segmentem, liczby makroporów na IV segmencie i liczby przywulwalnych porów u *Q. gigas* (Thiem et Gerneck) i *Q. ostreaeformis* (Curtis)

Autor	Gatunek	Żywiciel	Liczba makroporów pyg. na 1/2 ciała	Liczba makroporów na IV seg. na 1/2 ciała	Liczba przywulwalnych porów na całej pow. ciała	Liczba badanych osobników
Badania własne	<i>Q. gigas</i>	<i>Populus trichocarpa</i>	42—60; 53,5	7—16; 12,3	49—69; 59	10
Lelláková-Duškova (5)	"	—	46—67,5	10—16	36—108	—
Danzig (4)	"	—	—	8—20	—	—
Badania własne	<i>Q. ostreaeformis</i>	<i>Crataegus oxyacantha</i>	16—29; 22,9	2—7; 5,6	22—41; 34,9	10
Lelláková-Duškova (5)	"	—	—	3—5	—	—
Danzig (4)	"	—	—	3—7	—	—

Quadraspidiotus ostreaeformis (Curtis). Balachowsky (1) wysunął przypuszczenie, że gatunek ten jest więcej pospolity w Palearktyce, lecz nie jest wykazywany, gdyż jest mylnie oznaczany jako *Q. ostreaeformis* (Curtis).

Cechą dobrze rozróżniającą oba te gatunki jest liczba makroporów na pygidium (ryc. 4 i tab. 1).

Niektórzy autorzy przy rozróżnianiu tych gatunków jako cechę charakterystyczną podają zakres ilości makroporów na IV segmencie (5, 4). Z wyników badań własnych, skonfrontowanych z danymi z literatury, wynika że skrajna dolna liczba makroporów na IV segmencie u *Q. gigas* (Thiem et Gerneck) pokrywa się ze skrajną górną liczbą tych elementów u *Q. ostreaeformis* (Curtis). Dlatego cecha ta może być tylko pomocnicza i należałoby ją zawsze rozpatrywać łącznie z ogólną ilością makroporów na pygidium. Średnie liczby przywulwalnych porów uzyskane z własnych badań różnią się dość znacznie u obu gatunków (tab. 1).

Q. gigas (Thiem et Gerneck) znalazłam w Warszawie na drzewach alejowych: na topoli berlińskiej — *Populus berolinensis* Dipp. i topoli kalifornijskiej — *P. trichocarpa* Torr. et Gray, oraz w lesie na topoli białej — *P. alba* L. (w Miłosnej koło Warszawy na drzewach młodych).

Drzewa szczególnie silnie zaatakowane wykazywały wyraźną deformację pnia, na którym tworzyły się charakterystyczne spęknięcia, przez co na obwodzie pnia w kilku miejscach występowały płaszczyzny, a nawet wklęsnięcia, dolne zaś gałęzie usychały. Na drzewach starszych o grubej w naturalny sposób spękanej korze, które były w najbliższym sąsiedztwie drzew porażonych, gatunek ten nie występował wcale albo był w bardzo małej ilości.

Q. gigas (Thiem et Gerneck) jest jajo-żyworodny. Zimuje II stadium larwy. Początek składania jaj zaobserwowałam 7 czerwca (1967 r.). Jedna samica składa 140—150 jaj (5).

LITERATURA

1. Balachowsky A. — Les cochenilles de France, d'Europe, du Nord de l'Afrique et du Bassin Méditerranéen V. Paris 1950.
2. Borchsenius N. — Prakticzeskij opredielitel kokcid kulturnych rastienil i lesnych porod SSSR. Moskwa 1963.
3. Borchsenius N. — Katalog szczytowok (*Diaspidoidea*) mirowej fauny. Moskwa, Leningrad 1966.
4. Danzig E. — Podotriad Coccinea — kokoidy ili czerwiecy i szczyzowki. Opredielitel nasekomych ewropejskoj czasti SSSR, 1, 616—654, Moskwa—Leningrad 1964.
5. Lelláková-Dušková F. — The morphology, metamorphosis, and lifecycle of the scale insect *Quadraspidiotus gigas* (Thiem et Gerneck) Homoptera, Coccoidea, Diaspididae). Acta Ent. Mus. Nat. Pragae, 35, 611—648, Praha 1963.
6. Thiem H. et Gerneck R. — Untersuchungen an deutschen Austernschildläusen (*Aspidiotini*) im Vergleich mit der San José-Schildlaus (*Aspidiotus perniciosus* Comst.). Arb. über morph. u. taxon. Ent., 1, 130—158, 208—238, Berlin—Dahlem 1934.

Praca wpłynęła do Komitetu Redakcyjnego 17 lipca 1967 r.

Краткое содержание

В работе даются короткие замечания относительно распространения *Quadraspidiotus gigas* (Thiem et Gerneck), а также касающиеся его растений-кормильцев и вредности для тополей. *Q. gigas* был найден в Польше на следующих кормильцах: *Populus berolinensis* Dipp., *P. trichocarpa* Torr. et Gray и на *P. alba* L. Были сопоставлены некоторые признаки отличающие *Q. gigas* (Thiem et Gerneck) от *Q. ostreaeformis* (Curtis)..

Summary

The paper gives brief remarks concerning the distribution of *Quadraspidiotus gigas* (Thiem et Gerneck) and that of his host plants as well as damage done to poplar. *Q. gigas* has been found in Poland on following host plants: *Populus berolinensis* Dipp., *P. trichocarpa* Torr. et Gray, and on *P. alba* L. Certain characters differing *Q. gigas* (Thiem et Gerneck) from *Q. ostreaeformis* (Curtis) are described.